۲۷ ایلول ۱۹۱۷ صایی : ۱۲ برنجی سنه

یکی مجموعه

İnkılâp Müzesi Muallim
No.
M. Cevdet kütüphanesi

علم ، صنعت و اخلاق دائر هفته‌لق مجموعه

شعر

آلتون صال

ايصسز ، كيمسه‌سزدى قومسال ...
يالكز : قويو دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال ...

بويله آيلى كيجه‌لرده
اوفق هروقت كورورم .
بعضى، سيلردن بريرده
او آلتون صالى كيزلرده
بن مراقدن ئولورم .
ديركن، سيلدنجه سيلر
آجيلير بياض دكيزلر :

ايصسز، كيمسه‌سز بر قومسال ؛
يالكز: اوزاق دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال ...

صيرنلره اكيلن چادر
دوز كارلره سودونديكجه
كزنلى برسسله خوشيلدار .
اينه‌دم قيچى‌يه قدر،
دوغاركن بيلدرئلى كجه .
طاغلر يوجك سسى دولو ؛
باغارم دكيزه دوغرو :

ايصسز، كيمسه‌سز بر قومسال؛
يالكز: قويو دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال...

اينجه، كومش بر دويره‌كى ،
ايكه‌دن يلكنلرى وار .
كيجه كورمه‌دم بك اپى ؛
نجا كيمك ؟ نره‌دن
بويله فاجيز زماندن آزار ؟
وار قاراكاغدن قورقوسى ،
بللى، بر مهتاب يوليسى .

ايصسز ، كيمسه‌سز بر قومسال ؛
يالكز : اوزاق دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال ...

مهتابك كومشى يولندن
آيرىلماز ، سسسزجه يورور .
او دورغون صولره دولان
- بعضى بر بولوطله صولان -
آى ايشيغنه كرمولور .
اوستنده اوچار ، طاشارى ،
ايرى، زمرد صو فوشارى ..

ايصسز، كيمسه‌سز بر قومسال؛
يالكز: قويو دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال ...

كچن آغشام آلتون صالمدن
جوشدى الهى سسلرى .
دكيلدم بياض قومسالمدن :
صانكه اسكى بر ماصالمدن
قالمش كنجلك هوسلرى ...
الهى سوردى پك اوزون ؛
دويدم مسنى قويوزك !

سسلرله دولديدى قومسال ؛
اوزاق، قويو دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال ...

بيلدم، بر بر اسكى اوزان..
آلتون قويوز قيريلديجه ،
اينمش او پشيل طاغلردن؛
باقمش كه: قومساله‌ياتان
صال پوش ؛ آتلامش براوجه!
ايپك يلكنلرى آچمش ؛
مهتاب ايلرينه فاچمش ...

سسلرله دولديدى قومسال ؛
مور، بيلدرئلى دالغارده
ايلرلهين بر آلتون صال ...

بر كچ نه‌سنده ، بياضلى سياهلى بر بايراق ، جان چكيشه‌ن
برقارتال اضطرابيله ، فيورلتيوردى ...

آلتون صال! اوزانمك صالى !
كل، سنك يوردك بوراسى!
فاچ بيلدر سسنسز قالالى
سوصدى طاغلرك قاوالى،
دولدى روحه ياس هوايى ...
هايدى، صال قيچى‌يه قوشسون ؛
آلتون ساز يكيدن جوشسون !

قويوزى ديكدرى قومسال ؛
صدفدن قيچى‌يه دوغرو
قوشوردى بر آلتون صال ...

م. ف

أسكى قشمنه:

أى وحشى هيولا ، قودورسه‌ك بوكون ،
بنه پانخى استانبول تورتك .
كيجه، ماپغيريورز قاراكاغلره
كين دولو برسسله بوتون مرمره .

انتقام كونيدر، أولومك پانين !
آرتق بوصاحله كوز ديكمه صاغين :
سكا پاى صولرى اوزاقدن بيله
ناصل كوپورو پور؛ پاشقا ساحله،
پاشقا داغلره كت وور كندينكى !
صوكرا، اغلره پوكه‌لديكنى
كوردينكك هلاكك أوكنده آكيل ؛
شوئى‌ده أك بويوك برحقيقت بيل :
بزه بوجنى بريردى بخمز .
بو ده‌رين سالى پاتخمز
حرامدر هلاكين پاشقا بر تاجه
كول اولور، قول اولماز هيچ بر قارطاجه...

شيمدى آكلادمكى استانبول نه‌در ؟
تورك‌لره أبدى بر دفينه‌در :
اچنده فاتحك بوتون روحى وار؛
اوكا كوز ديكنى ئولوم قارشيلار ...

خالد فخرى

حكايه

أسكى قهرمانلر

كوتوك

آلاجا قارا كافى ايچنده سيورى ، سياه برقايمك مهيم خيالى ؟
بوكه‌لن شاهقو برجى اوپانيقدى . وقت وقت ايكيلنديكى ترامپه‌تا ،
بورو سسلرينى آقشامك خفيف روز كارى ، دورن براوغوتو حاننده ،
هر طرفه ياپيور .. كدرلى باغيشلارله ئولومى خاطرلاتان كفرباز
قارغا سوروسلرى بولوطلوهوانك دوتوق حزنى داها برآز كدر بريوردى .
موردداغلر كيجه‌كه قوبولاشيور ، كيجه‌كه قارلاريوردى . ياماچارده‌كى
داغليق كولكه‌لر ، قوشمنز اورمانلر ، هيچبرزن درەلر ، فاجان
بولار ، ايصسز قورولر صانكه قورقونچ بر فيرطنه‌لك كورلەمه‌سنى
بكليوردلرى .
برجك نه‌سنده ، بياضلى سياهلى بر بايراق ، جان چكيشه‌ن
برقارتال اضطرابيله ، فيورلتيوردى ...

ایکی بیك کشیلك محاصره اوردوسنك چادیرلری، قلعه‌یه کیرن کنیش یولك صاغنده‌کی بویوك دیش بوداغ آجاقلرینك اطرافنه قووشلمشدی . برلره قازیلمش قیرآتلر یاپلمش قوقولر دوبورکی، صیق صیق یاشیرینی‌طاقلیراق کیدیلیور، طیرناقلرینه قازمه چالیشدقلری طویرافلرك کلی چیقرینی اوتیلیورلردی . داللرده قیرمزی چوللر ، صیرمالی آکورلر آصیلی دوروبورلردی . جامعلرك اوستنی آقمش قازلردن داغلرك عسکرلر چادیرلرك آراسندن کورونلیو ایله کچیورلردی . قیصا امرلر ، چاغیرلمالر ایصدار ، برقهقهه ، برسوز .. ، یاشلاچاغی سکونی بوزیور ، آتلرك یاننده ایقیشمش بر قاچ کنجك شنی ناغراتی دویولیوردی . چیقنه دیرمکلی ایشیل چادرینك قاپیسی اوکنه سیرتلمش بویوك بر قایالق یوستی اوزرنده کهربار چوبغنی دوصور فوصور چکن قوجا یوزلی ، ایری وجودلو ، آغش نظرلی شاعر قوماندان کوزلرینی آلاجغی قلعه‌لك صالدانلرنی یارماغنه دیکمکده‌دی . قارشیسنده دیز چوکمش کنجلرك استاد کلاته‌لرینی دیکیلیوردی . اوردوکاه یارم ساعت اول دوردیرلمه کلن بو آدام یاشلی ، شیشمان بر عسکردی . ایشته قاچ هفته اولیور ، قوماندانلك « کوندەوسدوروب باروتی ئه‌راسم توفلی برابر دوزمی » تکلیفی حاوی بر مکتوبنی تلك یاشته خادم علی‌پاشایه کوندرمشدی . اما پاشا چوق متمولدی ، وقت یولوب جواب ویرمه‌مشدی . دره‌غلی قلعه‌سنی صاریبوردی . محاصره‌نك ابتداسندن نهایتنه قادار حاضر بولونلرك کنجلرا شیمدی اوراده کور . دوکلرینی سویلیوردی ؛ بر قلعه غایت صاروب ، غایت دیك بر قایالق اوزرنده یاپیلمشدی . آرسلان بك سوزدی :

— بزم قلعه‌دن داها یوکسکمی ؟

— داها یوکسك یوقدر بکم .

قوماندانلك « بزم قلعه » دیدیکی هنوز چیرپنان یاپراغنه حسرتله باقدیغی شالغوز چیچی ایدی . قطعاً ، بوراسی برقاچ کون اچنده ضبط ایده‌جکنی آچیقه بیلیوردی . داها بر قاچ هفته اول یوزا قوله‌سنده مجموعلرینه قارشی دوردقلری ایسه‌نی آندیرمدقلری ، میخال تارشی ، تاشین سوشای ناصل کندیسنه قولایی تسلیم ایتمشلر ؟ ناصل قهرمانلغی ، جسارتی آلقیشلایارق ، لطفنه تشکرلر ایدرك چکیلوب کیتمشلردی ...

— بن بر قلعه‌نك قارشیسنده چوق بولونمام ، دیدی ، هیچ صیرم یوقدر . اما علی‌پاشا ، چوق صیرلی ... ماشالله !

کنجلرا پاشنی قالدیردی :

— اوده صیرسز ... اما نه یاپسین ؟ دره‌غلی‌ی پك یاغین ، پك صاروب ... بورسه داغلری ایچنده یاش قلمه یو ایشی دیبورلر .

— پاشا محافظاره اولا تسلیم تکلیف ایتمدیمی ؟

— ایتدی .

— قبول ایتمدیلرمی ؟

— خایر ، ایتمدیلر .

— قلعه‌نك قوماندانی کیمدی ؟

— زوندی اسمنده بر قهرمان ...

— بن اوزاقدن قهرمانلقلرینی بیلیرم . وردکاری سوزی طوتمازلر .

« ویره » بی یوزلرلر . ایلچیی یه حقارت ایده‌رلر .

— خایر ، آرسلان بك ، زوندی بیله کلرینکزدن دکل . چوق صرد بر آدام .

— پاشا تسلیم تکلیفی کیمکله کوندەردی ؟

— پاپاس مارتن اورکوجه‌لو ایله ...

— نه ایسه ... تورکایلچی کوندەرسه‌یدی مطلقا قاپاسنی کیمرلر بدلارنی آشاغی فیرلاتیرلردی .

— پاشا تورك ایلچیسی کوندەرسه‌یدی زوندی یونی یاپماژدی .

— نه بیلیورسك ؟

— پاپاس مارتن‌نه سویلدیکی سوزلردن آکلادم .

— نه دیمش ؟

— دیمشکه : « بیز پاشایه سویله . بکا تسلیم تکلیف ایتمسین . برعسکرم بوندن بویوك حقارت اولامازدی . او ناصل حرب آدامی ایسه بنده حرب آدامیم . یا ثولورم ، یا غالب کلیرم . اما کوروبورمکه بزم ایتیم یتمدی . او ، دوماسین ، یونون قوتیله هجوم ایتسین . بن مطلقا بیقیلاجغی قلعه‌مدن طاشلرق آلتنده قالق ایستهم . »

— صحیح ، ناموسلو برعسکرمش ...

کنجلرا :

— یالکز ناموسلو برعسکر دکل ، آرسلان بك ، دیدی ، هم‌ده غایت عالیجناب بر صوید ...

— ناصل ؟

— یاقك آکلاتهم . پاپاس مارتن‌نه اوردوکاهه رد خبرینی کتیرمك ایچون دورکن زوندی‌نك طوتمش . اوطه اسیر آدمینی ایکی تورك دوباره‌لیسی یانه کتیرمش . بونلره غایت فینتی ازعوانی البسه‌لر کیدیرمش . جیبلرینی آلتونله دولدورمش . « آل بونلری پاشایه کوتور . بن ایله برابر قوله‌لرینی ایتسه‌یورم . جوق یکیت کنجلردر . تربیه‌لرینه دقت ایتسین . دولتنه ایکی بویوك عسکر یتیدەرمش اولور . » دیمش .

— صحیح عالیجناب بر آدامدمش ...

— سوکرا ، آلتی دیری کچن اسیرلردن ایشیدمك ؛ قلعه‌نك آوکوسه سلاحلرنی ، کومبوس طاقمرنی ، الك فینتی اشیالرینی پیغاراق یاقمش . آخورلرنده کی عاره‌یه آتلرینی ، آغاللرینی ، کندی آیله‌لرینی دولدورمش . صوك هجومده بزم عسکر قلعه‌نك قاپسنی ذورلاردی . فیردی . بیکی بربرلر برقورشونله یارالانمش زوندی‌نی دیری‌دیری یاقلامه‌ مجوق چالیشدیلر . اما ممکن اولمادی . او ، دیز اوستی سورونه‌رك ، هیطرق قلیجله ، منزاللره دەیك دەشیك اولوب توپلنجه‌یه قادار وروشدمش .

— دیمك پاشا یا صرد دوشمانله قوتوشمادی .

— اوت ، قوتوشمادی . وجودیله کسیلك پاشی قلعه‌نك قارشیسنه کومدوردی . منارینك اوستنه بر منزاق ، بر یاپراق دیکیلمه‌سنی امر ایتدی .

— عفتی اولسون ! بن اولسم بر تربه یاپدیرم . والله‌ی...

آرسلان بك دوشمانلك جسورینی ، قهرمانی ، بیلمازینی سه‌وەردی . اوچیه حرب بر صرداللر صیقمتیدی . دوشمان اوردوسندن قاچوب کندیسنه التجا ایدنلره هیچ آمان ویرمز : « حاش، هیرەده خائندر. » دیه جان یوینی وردوروردی .

ارتیالق یونون یونون قارلرپور ، کیجه اولیوردی .

کنجلرا ، اوزون اوزادیه آکلاتدقلری دره‌غلی قلعه‌سنك حکایه‌سنی حالا بیتیرەمیوردی . یاقمی نازی ایچون آیدست صوق طاشیان انفاریاچیلر متمادیلرله کچمکه باشلادیلر . آرسلان بك شاهقولی ایصلاغش حاسه‌یه آتش یوکلرینی کی سونوك سونوك یارلاریان ضالریه یاتیور ، کنجلرك سوزلرینی ایشیتیور ، دلك ، کندی یاقمی دوشونوپورکی ، او بیلیوردی ؛ دوشانلرك هپسی زوندی کی ، پلاس یاقلی‌لر دکل . لوزوملی کی قهرمان دکلدی . اچلرنده طاوشان قادار قورقاقلری ده واردی . ملاسه‌جه‌نی قلعه‌سنك محافظلری ، داها علی پاشایافلاشیرکن ، طولیارلری ، توفکچیلری ، جبخانه‌لری ، ارزاقلری ، مالارینی ، حق اختیارلرینی ، چوجوقلرینی براقوب برقورشون آقدقو ، یوباق ، شاخ ، بر قاچ کونه قادار یوراسی‌ده آلتنجه هولاقو ، یوباق ، شاخ ، کهیارمات قلعه‌لری قالیوردی . اما الله کریمدی ...

— هيبلك ضبطى بلكه برآى سورمه‌ز .

ديه ميرليه‌انمدى . كنجكدا قومانداتمك نه دوشونديكندن خبرى يوقدى . آكلامادى . سوردى :

— بو قلمه‌ك ضبطيمى يكم ؟

— خاير ، جانم ... بو بر قاچ كونلك ايش ! هله هوا براز قاپانسين ... قوله‌كه قادار دووت بش قلمه وار ... اونلرك هيسنى دييورم .

— بر آيده دوت بش قلمه ... بو كوچ يكم .

— نيچون ؟

— داها دو قلمه‌يه بر توفك آتيله‌مامش ... بن آتمدن اينكرن بولداشلر سوولدىلر .

— بن بوراسنى ، برقوروشون آغادن آلاجغم .

— ناصل يكم ؟

— سنك عقلك ايرمز . هوا براز قاپانسين ، كورورسك ...

— هيچ طوپه طوغادن مجومى ايدمجكز ؟

— خاير .

— يا نه ياپاجغز ؟

— هوانك پالاغاسى يكله ، ديدمياى ... كوره‌جكسك .

— ! ! !

آرسلان بك پالانارلى آك ياغين آدامارندن بيله صاقلاردى . «مرك قورقاقى» ديردى . آغزندن چيقان برسوز مطلقا ايشيدىلمه‌جكدى . كنجكدا كى بر سسسز ، بومباسز يكله‌مه‌دن يوتون عسكر لرصفيليورلر ، برشى آكلامورلردى . قومانداتك امداد ، جيغانلك ، طوپ يكله‌ديكى سويله‌نيوردى . اخبار سباهيلر : « بزبوراسنى امداد كله‌دن آلمايازمى ؟ » ايكى طوپ يتزمى ؟ نه دوردوبوز ؟ » ديه چادير لرنده ده‌دى قودى پايپو لرلدى . بر ايكه كلينديكى كوندن برى عسكره استراحت ايتديرمن آرسلان بك هرصباح ايركندن آتمه ينيور ، تك باشنه كيربلره‌دكى اوزمانلرك ايچنده دالبور ، ساعتلرجه قالبور ، كولدرك دونوبور :

— هوا زمانلرى كوكدن ، قلعه‌نك سلاللانان ياراغندن آيرامبورسدى .

ايشته كنجكدانك كنديديكى مكتوبله على ياشاده ، تكلفنى قبول ايديبوردى . اونكلربرلشنجه اوردوسى بدى بكينى قادار اولاجقدى . اووقت شيمه‌سزلوغه‌دل ، پالالاوبجى بى درى دبرى اسيرطوتابيله‌جكدى .

قوبو قاراكلى ايچندن ، اوزاقدن اوزاغه ، شاغبو برجنده‌كى توپجيلرك آتدقلرى آجى ناعرالر ، آجى كوپك اولومارى ايشيدىلبوردى . كوكده هيچ بيلديز يوقدى . آرسلان بك خدمه‌سنك طوتديغى بولور ياردافده‌كى ياقوت صوبى ايچدى . يكدون دولبورولان جوبوغنى چكبور ، كنجكداسله اوندن بردن قوشوبوردى . قوشوبوركن دوشونديكى هيچ‌كندى بلنديدى . يه‌كوكه دالمقدى . برنديره سوردى :

— هوا قاپانبور كى ، دكلى ؟

— أوت ....

— باقالم يارين ...

— مجومى ايدمجكز يكم ؟

— خاير جانم ، هوا بوزسون ، كورورسك .

كنجكدا يه برشى آكلامادى ...

***

بر صباح ...

بيكلرجه ياجادن هنوز توتمش صوتوفق ، على بر دومان قادار قوبو بر سيسلى طرطرقى قيلامشدى . اوردوكاه ، سانجاقلر ، طوغلر ، چادير لر ، ديش يودالق آغاجلرى ، آتلر ، هيچ ، هيچ برشى كورونميوردى . اولا بر برلرينى چاغرانلرك سوزلرى دويولويور ،

صوكرا ايكى خيال ، سيس ، بودملمه‌لر بر ياش قارا كلمك اينجده بولونه بوردى . آرسلان بك سسنى حاضر لامشدى . يه‌ياب ياللكز ، هركوتكه كيندينى ره‌ده دغرو غايب اولاجقدى .

او قادار نشه‌لى اندىكه ...

يوتون ضابطلرى ، حاوشدارى حاضر ندى . هيسى مجموم وار صانيوردى . آت‌دهانى ياداوكر ، آرقاغى رده ، برآغاچ ؤزه‌نكده :

— آغالر ، ديدى ، بوكون قلعه‌دن آلاجغز . بن ايكى ساعته قادار كلمجكم . شمدى هيكز حاضر اولكز .

نهايتلرى كورونه‌مين بياض ، بوبوك صاقالك جرجوحه‌لره‌كى يوزى سياس اينجده معلقده‌دوروب بوصوتسلانى اخترلرك ، مجر باشى سوردى :

— سز كله‌دن بن دوكه‌به باشلايامى ، بكم ؟

آرسلان بك كولدى :

— خاير ... سنك ايكى طوپكك كوللرينه احتياجز يوق ، ياللكز بزه جوق كوروتوپ ياب .

— ناصل كوروتلم بكم ؟

— طوپلرى بكله ، قاباغه برقدن قيصلداتمك . طه مجملرى بكله قلعه‌نك بدنلرينه دوغرو ياغدرمه‌لرى . آوازلرى چيقدقجه قادارلر «هه‌يا ، مولا» يه‌باشلاسون ، ديه‌ياغيرت !

— ....

— اكلاميورمسك ؟ ياللكز كوروتلو ايستيورم .

— بك اعلا بكم .

صوكرا ديكر ضابطلره دوندى :

— سزده يوتون عسكرلرى بكلدكزى محاربه نظاميه‌لر يوله ياقلاشدىرمرك . ممكن اولديغى قادار جوق كوره‌لم ياندىرمرك . « هه‌يا ، مولا » چكدىرمرك . آتلاريا ناعرالرى آتدىرمرك . ايش تمامكزلرى سويله‌مرك . اخبار طوپجى باشى كى ضابطلره ، چاوشدارده بر اصردن بر شى اكلاتمادىلر . فقط اونلر آرسلان بك‌دن ياغمسنى بك آيى بيلبرلردى .

— ياش اوستده ، ياش اوستنده .

— هايدى ، اما چابوق ...

— ....

هيسى ايكى آدم آيرىلنجه‌سيسك اينجده كوروتلر ايشيدىلدى . ارسلان بك تهديش آتمه بدنجه بولارى طوتان كنجكداسنه :

— سن‌ده قوش ، بانكه بر آدم آل ، كيربلره‌دكى ده‌كرمنلى جفلكنده‌ى بركيردبكم الى ماندانى همه‌دن بورايه سور . برجه‌كيدن بولك باشنده حاضر طوت ... اوراده ني بكله . هايدى .

— ياش اوستنه .

— اما چابوق ....

— ....

خيزله ماهوتلانان آزغين آت شاخه قالدارق سيسك اينجه آتيلدى . اوزرندەكى ، صيرمالى قافاسنك آنكارى التون قاناداره بكزه‌ين ارسلان بكله ، اساطيرى بر قوش كبى اوچدى .

بر از صوكرا ...

تردن كلديكى بللى اولسايان درين بر كوروتلو سيس اينجده قاپانيور ، ايلرى كيرى ، ياقلاشيور ، اوزاقلاشيور ، دالغالانيوردى . كوس ، قالغان ، بورو سسلرى آت كيشنه‌سه‌لرينه قاپيشور ، آلينان اسرار ، وبريلن قومانداتر بوزلرجه آغيزلرطرفندن آيرى آيرى تكرار لانيوردى . ياصمدقلرى برلرى كورمه‌مين عسكرلر حرب نظامنده ياغيرياسارق ، دوبدقلرينى تكرارلايارق ، درسكلرينه ، قالغانلرينه بربرلرينه دوغرونارق دومان اينجده ايلريليوردى .

صاغ طرفدن طوپجيلرك « هه‌يا ، مولا » لرى ايشيدىليوردى . اطرافى صاران كوروتلردن مجرمك ياشلانديغى قلعه‌ده آكلادى . بورو ، ترامپه‌تا ، هورا سسلرى عكس ايتمكله ، تك توك طابانچه ،

توفك آتیلمه باشلادی . كوزیجراقلمه بدنلرینك دیمه قدر كیدوب كلیورلردی .
صفلرك اراسندە ، طوپچی باشچیلر بوبوك برلم آچدیغی سویله بیوردی .
عسكرلر ضابطلرینك امریله ، اولدقاری برلده باغداش قورمغه بكلیورلر ، كوروانو ایدیورلردی .
نهایت آرسلان بك ، تردن صیرصیلام اولمش آتیله دومانی ایچنده حرب صیرالرینك آراسندە ، آدم آدم كوروندی . هر آدمەیه :
ــ یكیزلم ! سیس آچیلمه باشلادیغی همەن صوصمك . هپ بردن آیاغه قالقمق ، هجوم ایدەجك كبی دورمك . اما ایاری كیتمیك . آتش دە آچمایك . بن دوشمانه تسلیم تكلیف ایدەجكم .
دیه‌یوردی .
طوپچیلرك ، طوپچیلره قارشیسنان آتفاریاجیلرك « هایا ، مولا » ناعرالری كیندیكه زیاده‌لەشیور ، بوبوبور ، تویلری ثوریه‌نه‌جك‌مجانلی عسكرلره كوروندیكه‌من داغلری ، طاشاری ایتكلتیوردی .

* * *

اوكلەیه دوغرو سیس آچیلمه باشلادی . عسكرلر ، صالالانان سیاهلی بیاضلی بارماقلیه شالفنوی بر خیال كبی كوردیلر . سسسلر كسیلدی . شمالدن آسن بر روزگار دومانلری داغیتیور؛ كیریلره اورمانلره دوغرو سوروپوردی .
ارقه صفلر برخرلی كوروپوردی .
اوكلەیه پك یاقلاشیلمشدی . عسكرلر كوزلریله قومانداننی ارادیلر .
برج قاپیسنه كیدن بوبك ، كیدیكندە آتیله دولاشیوردی . كیدیكك اوكندە بوبوك بر ماندا سوروسی واردی . برجك‌تپه‌سندە سیرالرك آراسندە قالقانلی ، توفكلی آدملر گزینیوردی .
جسور آرسلان‌بك قیر آتی ایلری‌یه سوردی . قلەیه یوز آدم قادارقالمشدی . اراقسنده‌كی كنجه‌اسیله ، كنج ترجمان فوشدیلر...

كور سسیله هایقیردی :
ــ هی بره شالغو محافظلری ! بن پادشاهمك دە‌مسنه سترك قرالكزك مملكتلرینی بوبوك برلر ضبط ایتمش بوسنه والیسی یحیی پاشانك طورونلرندام . چدم حزه بای بك داها اون درت یاشنده ایكن سترك اوردولریكزی پریشان ایتمش ، وبانه محاصره‌سنده ، وبه‌نهرخ اوكندە شان آشدیر . بن هانكی قلەیه گیندەسه كیری دونەمنەم داها كچن كون ایكی كوچوك طوپلەه « یوزا » قولەسی برلە بر ایتدم . میجالی توشی ، ثمنیدن سوشای ، آندره‌ماكی كبی قهرمانلر یكزوه جانلرینی باغیشلادم . وادیه‌یه چكدلەم . كوپرو كیتملری ایچون یول وردم . هایدی كلك . سزده تسلیم اولك . ثانیلە بره فانكزی دوكدورەمیك ....
قلەیه‌لە برابر یوتون اوردونك ایشیتدیكی ترجمان اوزاغی چیقدیغی قدر باغیرارق تكرارلادی .
دردنجی سركوت ....
آرسلان بك آتی دورایور ، شاخه قالقیور ، صاغه صوله دەپنیور ، « هاها دیرگیندن طوغمه چالیشیوردی .
برجك تپه‌سندن بر جواب ویردیلر . ترجمان تكرارلادی :
ــ « نه گبی شرطلرله ؟ » دیوردی ، بكم .
آرسلان بك دمینكندن داها سرت بر سسله هایقیردی :
ــ شرطلم ن ین یوق . بز تسلیم اولانلك جانله قیمانز . تسلیم اولمازسه گز بش دقیقه صوكرا قلەمزك ایچنده بر جانلی آدام قالماز . قارشیكزدەكی بولك گیدیكی اوزرنده كوردیكككز نەدر ؟ اكلامیورمیسكز؟ بابالریكزدن ایشتمدیكزی ؟ الی ماندا ایله بورایه لتیردیكم بو طوپلك ایكی كولەسیله بیكلرجه شالغو فوتنده اولان استانبول قلەلری طوزله‌یوز اولدی . ایشته استانبولی الان بوطوپ ... بر كره آتش ایدەجكم . ایكنجی آتیمه حاجت یوق . نه قلەگز قالاجق ، نەده كندیگز ... آجیورم سزه ...

كنج ترجمان یوسوزلری یه آوازی چیقدیغی قادار تكرارلار كر یوتون عسكرلر كوزلرینی بوبك كدیكنه جویریدیلر . ماندالرك پاسند اوزون ، بوبوك ، غایت بوبوك ، غایت قالین ، غایت سیاه ، غایت مدهش برطوپدن قورقونج برآزدرها كی اوزاندیغنی كوردیلر . سفلرك آراسنده سوسینج صدالری بوكسلدی . هر كس ارسلان بكك بر هفته‌در نه‌یكله‌دیكنی شیمدی آكلیوردی ، دیمك بوطوپ كلیورمش...

* * *

بر از سوكرا ...
شالغوتك تپه‌سنده شان ، ناموس كفنی اولان مقشوم بیاض بایراق داهالانیوردی . دەمیر قاپیلر آچیلمشدی . توپدوگون صاری كسیلن طوپغلو قوماندان ، آلتون قلیچلی اسیرالردن ، زرهلی شوواليه‌لر آرسلان بكك اوكندە دیزه گلملرده‌ی . سلاحلری آلقان دوشمان ایكیشر ایكیشر باغلانیور ، طاقم طاقم اوردوگاهمك آوقاسنه كوتورو . لیوردی . قلەنك ایچنده‌كی قیمتلی شیلردن بر داغ اورتاده قالمشدی؛ آل پشیل بارافلرله قلەنك تپه‌سنه دولان عسكرلر باغیرپیوردلر ، ارالرنده‌كی دوریملی بدنلردن صاقاری اذان اوقوپورلر ، تكبیرچكیورلردی .
تسلیم اولان قوماندانله اركانه آرسلان بك :
ــ قورقمایكز . حیاتكز باغیمسلاشمسدر . بز « ویره » یی بوزمایز . كلك سزه الی ماندالیله بورایه كتیردیكم طوپی سیرایدەرەم .
دیدی . ترجمان یوتی تكرارلایجه هپسی بربرلرینه باقیشدیلر . بو مدهش ، بو قورقونج آتی یاقیدن كورمكی هم مراق ایدیورلر ، هم چكینیورلردی . آرسلان بكك آوقاسنه طوقلیلر . یوبوك طوپه دوغرو بوروویلر . باغلاشجه ارسلان بك ؟
ــ ایشته ، دیدی ، سزك بوپله طوپكز وارمی !
دوشمان قوماندانی ترجمانله جواب ویردی :
ــ خایر .
ــ نیچون پاپیورسكز ؟
ــ بیلمیورز .
كنج ایرمیی برشووالیه ترجمانه برشیلر سوردی . آرسلان بك:
ــ نه دییور ؟
دیدی .
ــ « بك بوطوپی تاچ كوندەستانبولدن بورایه كتیرمش ؟ » دیور . ــ سن دیمكه : « استانبولدن كتیرەمەمش . بوراده بر هفته ایچنده كندیسی یاپمش . »
ترجمان یو سوزلری سوپله‌نجه اسیرلر آقالاشدیلر . آرسلان بك دها زیاده یاقلاشوب آللریله بوقلامالرینه ، داها یاقیندن كوروملریته مساعده ایتدیكنی سویله‌ندی . مغرور قوماندان ، قهرمان اسیرالردلر جسور شوواليه‌لر بوبوك طوپك اطرافنه طوپلاندیلر . برآنلی خنجیرینك اوللماسیچه صاریلدیلر . صوكرا تپه‌ارەدیلر . بربرلرینه باقیشدیلر . اوپله قالمدیلر . قولارینی چاپراسلاماریق بره باقان قلەه قوماندانی تیترەمه‌رك میریله‌اندی . آرسلان بك ترجمانه باقدی :
ــ نه دییور ؟
ــ « بو مردانلك دكل ... » دییور .
ــ اوكا صورگه : « هنوز برگره باطلامایان برطوپدن قورقارق همەن تسلیم اولیویرمكمی مردانلكدر ؟ »
ترجمان سوردی .
ــ ....

فلاسیزیم دورینه تماماً نهایت بردی : قارمزینك «زاوالی لیزه» سی « Pauvre Lise » اوزون سنه لر بر چوق گنج قیزلری وگنج دیلغانلری آغلاتمیش در !

حقیقتده ، قارمزین ایچون بو موفقیتی تأمین ایتك ، غرب عیطلرنده اولدیغی قدر مشکل دکلدی ؛ ایلك ، قالمزین ده روس ادبیاتنك سحیه لرینی تشرح ایدرکن خلقچیلقله طبیعتچیلك روس ادبی وفکری ذهنیتنك اساسی اولدیغنی اشارت ایتمدك ؛ پسودو کلاسیزم ایله رئالیزم چیقمش اولان ساتیماتالیزم ایله - بورویس ذهنیتده ها اویغون دی. موضوعلرینی اکثریت اعتباریله پیادرلق دورندن ، خارجدن آلان، شکلی وطرز افاده سنی ایله بالخاصه آریستوقراتیق اولان پسودو کلاسیزم روس روحنه بیسانجی ایدی . یونك ایچون درك پسودو کلاسیزم دوری روس ادبیات تاریخنده سونوك کچمشدر ، هیچ بر پاشایان اثر براقمه مشدر . بالعکس موضوعنی محیطدن آلان ، طبیعی ترنم ایدن افسانه وی قهرمانلر یرینه - وضیع بورژوآ عایله حیاتی ترجیح ایدن ساتیماتالیزم مکتبی روس ذهنیتنه دها اویغون دی ؛ مذکور مکتبك بوکون بیله اعتنا ایله اوقونان اثرلر براقه بیلمسی ایشته بوسببه مبنی در.

قارمزینك تمثیل ایتدیکی ساتیماتالیزم مکتبی اطرافنده پك چوق مقتدر محرر لر طولیلاندی . یونلرك آثارندن بالاد Ballade نزی، غه لهژی Elégie نزی ایله رومانس Romanse نزی وایدیل Idille نزی یوکون بیله روس مکتبلرنده تدریس اولان ادبیاتله اشتغال ایدنلرك آغزنده طولاشان ژوقوفسکی Zoukovsky ذکر ایدمکزه : ژوقوفسکی بك « روس جنکاورلری آراسنده شاعر » نام اثرینی هر روس بوکون بیله ازبردن بیلیور ؛ یوانرق آشاغیده کی پارچه یی نوبه اولق اوزره نثر ایله ترجمه ایدیورز :

یو قدر ده وطن شرفنه آرقداشلر !
وارلقلر ایلك ذوقنی طاتیدیغمز بر لر
قیزلر ، اوز ینه لر
کندی کوکلرك سوکیلی شفق
مونس صولر
ایلك سنه لرك آلتون اویونلری
آه نه قدر کوزل او مونس سیکز !
مقدس وطن !
سنی تقدیس ایدرکن
هانکی قلب تتردمز ؟

فقط ژوقوفسکی بالخاصه ترجمه لری ایله مشهوردر . «اودیسه» ی Odissée تماماً ترجمه ایتدی وایلیاده» ایله ترجمه سنه باشلادی ؛ لکن عمری وفا ایتمدی . هند افسانه لرندن « نل ودامایانتی » دن مهم بر پارچه یی شونسه دن رستم وزهراب قسمی ، که ده دن ، شیللردن ، یاروندن برچوق پارچه لری واثرلری روس لسانته نقل ایده رك روس ادبیاتی شرق وغرب ادبیاتلك شاه اثرلری ایله زنکلشدیرمیدی .

قارمزینك باعث اولدیغی ایکنجی مهم انقلاب لسانه عائددر . لسان مسئله سی تا لومونوسوف ، زمانندن بری روس ادبیاتی مشغول ایتمکده ایدی . آنچق دماغلی واحاطه لی دوشونن مفکرلر ـ اسکی صنی وغیر متجانس لسانك اصلاحه محتاج اولدیغنی ادراك ایتمکلرمدی. حتی لومونوسوف وآرقداشلری بر پولده مهم خطوط لرآه رق تحریری لسانی جانلی و قوتلوشولان لسانه تقریب ایتدیرمکه غیرت ایتمکلرمدی . لاکن ـ بوغیرتلر ـ لسانك اصلاحی ایچون مهم بر پول آچمقله برابر ـ آنی اسکی نقصانلردن خلاص ایده مه مشدی . بو خصوصده قطعی بر انقلاب یالنز شرقی قارمزینه قسمت اولدی .

سلفلرینك یتون غیرتلرینه رغماً قارمزینه قدر روس لسانی

قامه وماندلی کوزلرینی بردن قالدیروب جواب ویرمه مدی . اصرارلرله ، تهدیدلرله بر برلرینك بوزلرینه باقمه بیله جسارت ایده مه دیلر ؛ آنی بر تولوم ضربه سیله ویرولیش کبی اولدقلری یرده دونوب قالدیلر .

برکوله سیله قامه یی یقاتمغی اولان بوقورقونچ طوپ سیاهه بو باغش قوجلرینك بر کوتوکدن باشقا بر شی دکلدی !

عمر سیف الدین

روس ادبیاتی

« قارمزین » دوری

بودور « ۱۷۹۱ » دن بعی قارمزینك شاه اثرلرندن عد اولونان « بروس سیاحتك مکتوبلری » نشر ایتدیکی یاللی سنه دن « ۱۸۲۱ » سنه سنه قدر بیعی پوشکینك « دوه سلان ولودمیلا » Russlan et Ludmilla نام اثری چیقدیغی سنه یه قدر دوام ایتمشدر . اصلا تاثر اولان وجد اسلامی « قارمزین » ثانی طاشیان قارمزینك شخصیتی ، یوقوی یوقاری ادبی دوره حاکم اولمشدر .

قارمزینك روس ادبیاتی تاریخنده کی موقعی اویج مهم انقلابه تعین ایتمشدر . یوقاریلاردن برسی ، قارمزین سایه سنده ساتیماتالیزم طرزینك روسیه ده اوزماندقدر حاکم اولان « پسودو کلاسیزم » ی تماماً دوماندن چیقارمسندن عبارتدر .

فی الحقیقه ساتیماتالیزم مکتبی قارمزین دن اول روسیه یه داخل اولنه باشلامشدی ؛ اوزمان اوروپاده ساتیماتالیزم طرزاوپسنك باشنده بولونان ریچارد سون Richardsdon سه رن Sterne غولدسمید Gold smith روسو Rousseau وگوته Goethe نك شاه اثرلری روسیه یه ترجمه ایدلش و روس ادبیاتی آراسنده مقلد بولنمدی ؛ وکذا فرانسز ساتیماتالیستلرندن ـ بورژوآ یاخود « آغلار قومه دی » Comédie Larmoyante یازان دیدرو Didero ، ماریوو Marivo، بومارشه لرك اثرلری ده ترجمه ایدیلوب روس جمیق آراسنده موفقیته نائل اولمشدی .

مع مافیه عمومیت اعتباریله « روس سیاحتك مکتوبلری » نشر ایدیلنجه یه قدر اسکی پسودو کلاسیزم طریق حاکمدی : یالکز موسکوبلرك نشری ، اسکی مکتبی صوك برضربه ایله میدانه جیقاریور .

قارمزین اوزماندقی اوروپا « حقنده حقیقی طولاشیور ، معاصری آلمانیالی ، اسویچریلی ، فرانسه لی وانکلتره لی طولاشیور ، معاصری اولان یونون ماهیرلرله ملاقات ، هردر Herder ، ویلاند Wiland وسائره ایله اوزون اوزادی یازیشمالر ده بولونمشدر . بالاخره آلمش اولدیغی انطباعلری مکتوبلر طرزنده نشر ایدیور .

یوکسکوبلرك طرز افاده سی ایله احنوا ایتدیکی فکر واعتسالردن قارمزینك بالخاصه روسسو ایله سه مه نك تحت تأثیرنده بولندیغی آکاه شیلور . روسسونك « یوول ثالوئیز » Nouvelle Eloïse ی ایله سه رنك « رافیسه ویاتیالیاده حی بر سیاحت » Voyage sentimentale en France et en Italie ی حاکمدر . قارمزین طبیعتی روسسودن کوزلیور وآنك قدر طبیعته مفتون در ؛ سه رن دن کی قارمزین ده کوردیکی انسانلرك بالخاصه اچ طرفلریله ، روحی ذوق اعتسالری ایله علاقه دار در .

استاد و ماهر بر قلمله یازیلمش یوکسکوبلر ـ روس قارئلری اوزرینه درین تأثیر اجرا ایتدی و ساتیماتالیزم مسلکینك توفیقی تأمین ایتدی : بالاخره قارمزین یکی مکتبی صرف ادبی اثرلرینه نقل ایده رك